

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра психології та
соціальної роботи

КУРСОВА РОБОТА

на тему:

**«КОНФЛІКТИ МІЖ БАТЬКАМИ І ДІТЬМИ: ПРИЧИНИ ТА СПОСОБИ
ЇХ ПОДОЛАННЯ»**

Виконала:

студентка групи ПС-22
Рацієвська Ірина Вікторівна

Перевірив:

к.психол.н., доцент
Гіряк А.Н.

Тернопіль – 2017

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1.ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ КОНФЛІКТУ І ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ	5
1.1. Загальне поняття конфлікту і характеристика сімейних конфліктів.....	5
1. 2. Причини виникнення конфліктів у сім'ї.....	8
Висновки до розділу 1.	14
РОЗДІЛ 2. ОBOB'ЯЗКИ БАТЬКІВ СТОСОВНО ДИТИНИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ	16
2.1. Соціоніка про конфлікти між батьками та діти. Права дитини.	16
2.2. Способи вирішення конфліктних ситуацій, та профілактика	18
Висновки до розділу 2	25
РОЗДІЛ 3.ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ У ВЗАЄМИНАХ МІЖ БАТЬКАМИ ТА ДІТЬМИ.	26
3.1. Психодіагностична методика А. Варги та В. Століна.....	26
Висновки до розділу 3	322
ВИСНОВКИ	333
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	366

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Конфлікт – це цілком нормальний процес, з яким зіштовхуються тисячі людей за один день, і це є звичайним явищем в суспільстві.

На сьогоднішній день, тема конфліктів між батьками і дітьми є надзвичайно актуальною. Немає такої сім'ї, де не має конфліктів. Є незначні конфліктні ситуації, які вирішуються одразу, які дають можливість знайти компромісне рішення без утиску інтересів одного з членів сім'ї, і в кінцевому результаті сприяють зміцненню взаємовідносин. На превеликий жаль, є й такі, які можуть призвести до погіршення стосунків, образ, знущання і тому подібне. Було б добре, якби люди навчилися правильно вирішувати конфлікти, де обидві сторони залишилися б задоволеними.

Коли виникає конфліктна ситуація, діти та батьки по-різному бачать вихід з неї, і тут виникає проблема одразу у двох сторін. Що слід робити, коли виникла така ситуація? Кожен з батьків має свою точку зору стосовно цього.

Одні кажуть: «Взагалі не треба доводити до конфліктних ситуацій». Але ніхто не застрахований від того, що бажання батьків і їхньої дитини можуть одного разу не зійтись. Коли ж починаються протиріччя, одні батьки наполягають на своєму, а інші вирішують, що краще поступитися, порозумітися.

У своїй курсовій роботі я розповім про сімейні конфлікти, які вони існують, і як вирішити конфліктні ситуації між батьками та дітьми, щоб це задовольнило обидві сторони.

Об'єктом дослідження є батьки і діти.

Предметом виступають особливості стосунків між дітьми і їхніми батьками.

Мета дослідження – дослідження причин та способів подолання конфліктних ситуацій між батьками та дітьми.

Завдання дослідження:

- 1) дати характеристику конфліктним ситуаціям
- 2) відшукати причини виникнення конфліктів
- 3) проаналізувати способи вирішення конфліктів
- 4) висвітлити основні напрямки профілактики конфліктів між батьками і дітьми.
- 5) перевірити як батьки ставляться до своїх дітей.

Методи дослідження. Вирішення поставлених мною завдань здійснювалося шляхом використання теоретичного аналізу літературних джерел за темою "Конфлікти між батьками та дітьми».

Теоретико-методологічна основа дослідження: науковий аналіз конфліктів між батьками та дітьми; ідеї щодо подолання конфліктів Ерве Базена та інших науковців; аналіз методики А. Я Варги та В. В. Сталіна.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що, читаючи мою роботу, батьки чи діти звернуть увагу на своє відношення один до одного, зможуть вирішити сімейний конфлікт, який виникнув по тій чи іншій причині, проаналізувати чому саме він виникнув і як його запобігти.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ КОНФЛІКТУ І ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

1.1. Загальне поняття конфлікту і характеристика сімейних конфліктів.

Якщо перекласти слово «конфлікт» з латинської мови, то це означає «зіткнення» [28]. Основою конфлікту є суперечності, які призводять до конструктивних, чи, іншими словами, позитивних наслідків (наприклад розвиток динаміки колективу), або деструктивних – негативних наслідків (розвал колективу). Взагалі, таке поняття як «конфлікт» характеризується широким змістом і використовується у різних значеннях. У нашій літературі можна зустріти колосальну кількість трактувань, що розкривають різні сторони даного слова. Тому я хочу Вам розповісти про основні визначення поняття «конфлікту». Безліч науковців трактували по-своєму поняття конфлікту. Найзагальнішим трактуванням поняття конфлікту є визначення, яке розташоване в тлумачному словнику російської мови С. Ожегова, який характеризує його як серйозну суперечку, зіткнення, несхвалення. Також це визначення можна доповнити тим, що воно пов'язане з надто високими емоційними переживаннями, спричинене несумісністю інтересів, поглядів конфліктних осіб. В психологічній науці, конфлікт розуміють як зіткнення несумісних цілей, думок, ідей, позицій осіб, які конфліктують. Тому, також можна визначити конфлікт як одною з форм взаємодії між людьми, в підґрунті якої знаходяться об'єктивні чи суб'єктивні, різні усвідомленні розходження між людьми зі спробами їх вирішення на тлі прояву емоцій. Н. В. Гришина визначає соціально-психологічний конфлікт як зіткнення, яке з'явилося і розвивається у спілкуванні та спричинене невідповідними цілями, поведінкою людей коли вони намагаються досягнути певної власної мети. Також конфлікт - це відсутня

згода між особами. Тобто, одна особа робить все, щоб відстояти свою точку зору і мету, та не дає змоги це робити іншій. Є. А. Уткін характеризує конфлікт як безпосереднє зіткнення протилежних між собою тенденцій у свідомості та міжособистісних стосунках індивіда чи груп індивідів, яке пов'язане з від'ємними емоційними переживаннями. Англійський соціолог Е. Гідденс окреслює конфлікт як боротьбу між особами, незалежно від того, якими є способи й засоби цієї боротьби, що виникаються кожною зі сторін. В.П. Пугачов вважає, що конфлікт – це форма організаційної взаємодії заснована на розбіжностях, яка переслідує невідповідні, взаємовиключні цілі осіб, дії яких безпосередньо спрямовані один проти одного і не передбачують взаємовигоду [23, с. 23]. Взагалі існує безліч різноманітних конфліктів. Я буду намагатись вам більш широко, доступно та детально розповісти про сімейні конфлікти батьків та дітей. Адже сім'я – це найголовніше у нашому житті, це те, що треба берегти як зіницю ока, бо без сім'ї – ви не пізнаєте справжньої любові та турботи. Сім'я – це фундамент, в якому закладені такі почуття як щирість, турбота, співчутливість, справедливість. Завдяки їй люди навчаються доброзичливості, щедрості, індивідуальності, самореалізації, радості від задоволення, яку вони приносять один одному. У класичному визначенні поняття «сім'я» трактується як невелика соціальна група, члени якої пов'язані шлюбом, батьківством, спільністю побуту, бюджетом і взаємно-моральною відповідальністю. На сьогодні, кожна сім'я має якісь конфліктні ситуації й це вважається абсолютно нормальним явищем в суспільстві. На жаль, страждає не тільки чоловік і жінка, а й і їхні діти. Різні чинники впливають на виникнення сварок: це може бути темперамент і характер кожного члена сім'ї, оскільки кожна людина по-різному реагує на ту чи іншу ситуацію.

Таблиця 1. 1

Основні функції сім'ї

комунікативна	господарсько-побутова		соціального захисту
емоційна	економічна	економічна, виховна	репродуктивна

- репродуктивна – здатність продовжувати людський рід, тобто народжувати дитину.
- економічна – грошова підтримка неповнолітніх і недієздатних осіб, ведення домашнього господарства, наявність власних грошових коштів, організація споживчої діяльності.
- виховна – батьки повинні формувати особистість дитини, її навички, виховувати її. Ця функція є безпосереднім виховним впливом сім'ї на кожного члена родини протягом його життя.
- комунікативна – вона забезпечує формування слухного сімейного мікроклімату. Тобто члени сім'ї організують внутрішньосімейне спілкування : спілкуються, обмінюються інформацією (наприклад говорять про літературу, музику, мистецтво), відпочивають.
- господарсько-побутова – це те, коли батьки піклуються і доглядають дітей, створюють позитивні умови для забезпечення їхнього розвитку і фізичного здоров'я.
- емоційна – характеризується задоволенням потреб у симпатії, повазі, визнанні, емоційній підтримці. Іншими словами, вона стабілізує емоції родини та зберігає її психічне здоров'я.
- соціального захисту – забезпечує соціальне здоров'я родини [9].

Крім вищесказаних функцій, є й дисфункції. Це неправильне виконання функцій сім'єю. Прикладом дисфункцій є неблагополучні сім'ї. Це сім'ї, де діти не отримують належної уваги, догляду, підтримки, виховання. У дітей з таких сімей дуже часто зустрічаються порушення в спілкуванні зі своїми ровесниками, неадекватна самооцінка, низька емпатійність, або повні її відсутність.

Таблиця 1. 2

Види сімей, виокремленні фахівцями

конфліктні	неблагополучні	неповні
------------	----------------	---------

Конфліктні – характеризуються відсутністю порозуміння і взаємодії один з одним, тоді виникають постійні конфлікти й несприятливий психологічний клімат.

Неблагополучні – коли члени сім'ї зловживають алкоголем, наркотиками, поводять себе аморально та асоціально. Сім'я має низькі матеріальні та житлові, медико-санітарні умови, низький рівень або відсутність матеріального забезпечення сім'ї. В таких сім'ях є діти, яких важко виховувати, вони є педагогічно запущеними.

Неповні – характеризується відсутністю одного з батьків, або ж хтось з батьків має важку хворобу. Коли є ці причини, то поступово втрачається вплив батьків на своїх дітей.

Отже, у дисфункціональних сім'ях порушується як внутрішня взаємодія, так і зовнішня, тобто знищується система цінностей, яка визначає зв'язки між членами сім'ї та суспільством [26].

1. 2. Причини виникнення конфліктів у сім'ї.

Нині, за статистикою, 80 – 85% сімей мають конфлікти, а в інших 15 – 20% виникають суперечки з різних причин [19].

Сімейні конфлікти – це коли члени родини мають зіткнення в своїх поглядах, мотивах. Вони мають свої особливості, які потрібно враховувати коли вирішується конфлікт. Безумовно, сімейні конфліктні ситуації різняться спеціальним предметом, який характеризується обумовленою безпрецедентністю відносин у сім'ї. Важливим чинником відносин у сім'ї є те, що їх головний зміст становлять міжособистісні стосунки, правові обов'язки, зумовлені реалізацією функції сім'ї: репродуктивної, економічної, виховної, комунікативної, господарсько-побутової, емоційної та функції соціального захисту. Але які ж, все ж таки, причини виникнення конфліктів між батьками та дітьми? [11, с.17].

Причини конфліктів у сім'ї

<p>Найважливішими з них є:</p> <ul style="list-style-type: none"> -> обмеження свободи активності, дій, самовираження членів сім'ї; -> ненормативна поведінка одного або декількох членів сім'ї (алкоголізм, наркоманія); -> наявність протилежних інтересів, прагнень, обмеженість можливостей для задоволення потреби одного з членів сім'ї (з його точки зору); -> авторитарний, жорсткий тип взаємостосунків, що склалися в сім'ї; -> матеріальні проблеми; -> авторитарне втручання родичів у подружні відносини; -> сексуальна дисгармонія партнерів у шлюбі й ін.
--

Крім загальних причин, що розглянуті вище, виділяють психологічні фактори конфліктів у взаємодії батьків і дітей.

Тип сімейних відносин. Вони поділяються на гармонічний та дисгармонійний. У гармонічній родині присутня рухлива рівновага, яка характеризується оформленістю психологічних ролей кожного члена родини, формуванням сімейного «Ми». Дисгармонія родини — це негативні подружні відносини, які характеризуються конфліктною взаємодією подружжя. У дисгармонічній родині присутня психологічна напруга, яка призводить до невротичних реакцій членів сім'ї, діти у такій родині мають постійно почуття занепокоєння [10].

Вікові кризи. Кризи дітей розглядаються як фактори їх підвищеної конфліктності. Вікова криза - це перехідний період від одного етапу дитячого розвитку до іншого. У критичні періоди діти стають неслухняними, примхливими, дратівливими. Вони часто конфліктують [7].

Вікові кризи дітей

1 рік дитинство переходить у раннє дитинство	3 роки раннє дитинство переходить до дошкільного віку	6-7 років дошкільний вік переходить до молодшого шкільного
12-14 років «криза статевого дозрівання» - молодший шкільний вік переходить до підліткового		15-17 років підліткова криза

[29]

Особистісний фактор. Він характеризується заниженою успішністю, порушенням правил поведінки, ігноруванням батьківських порад, а також неслухняністю, впертістю, егоїзмом і егоцентризмом, самовпевненістю, лінощами і т. д.

Підлітковий вік. Найбільше конфлікти виникають, коли у батьків дитина підліткового віку. На превеликий жаль, підлітковий вік є одним з найтяжчих як для батьків, так і для дитини. Головні причини цього описували безліч різних науковців. Одним з цих науковців був Л. С. Виготський. У своїй праці «Педагогіка підлітка» він розповідає про статеve дозрівання, яке починається і закінчується раніше, ніж настає кінець загального розвитку дитини, і раніше, ніж підліток завершить свій своє соціально-культурне становище.

Таблиця 1. 5

Види поведінкових реакцій у підлітків

емансипація	групування з однолітками
хобі	гіперсексуальність

1) емансипація – це безпосереднє прагнення дитини підліткового віку бути незалежним. Дитина не хоче щоб її опікали, вона хоче бути самостійною, самостійно вирішувати якісь ситуації, проблеми, питання не зважаючи на батьків. Також дитина не сприймає ніякої критики стосовно неї [13, с. 200].

2) групування з однолітками.

Виокремлюють:

- нестійкі групи залежно від обставин чи захоплення;
- стабільні члени цих груп захищають «свою територію»;

3) захоплення або, іншими словами, хобі – дана реакція може так захопити дитину, що у неї зменшується або повністю зникає інтерес до навчання [12].

Таблиця 1. 6

Хобі може бути

егоцентричне (прагнення виділитися серед інших: одягом, зовнішністю, захопленням і т.п.)		азартне (дитині подобаться заключати парі, грати у карти і інші подібні ігри; їй хочеться ризику)		лідерське (пошук ситуацій, компаній, де можна себе проявити і бути лідером, який керує групою)	
тілесне (спорт, водіння машини)	інтелектуальне (музика, малювання)	накопичувальне		комунікативне	

4) гіперсексуальність – це характеризується тим, що підвищується інтерес до протилежної статі, порнографії, онанізму, раннього статевого життя.

Таблиця 1. 7

Причини конфліктів

Вашій увазі пропонується наступна таблиця причин, через яких виникають конфлікти.
Підлітки в конфлікті: <ul style="list-style-type: none"> - криза перехідного віку; - прагнення до самостійності та самовизначення; - вимога більшої автономії у всьому - від одягу до приміщення; - звичка до конфлікту, вихована поведінкою дорослих у сім'ї;
Батьки в конфлікті: <ul style="list-style-type: none"> - небажання визнавати, що дитина стала дорослою; - страх випустити дитину з гнізда, невіра в її сили; - проектування поведінки дитини на себе в її віці; - боротьба за власну владу і авторитетність; - відсутність розуміння між дорослими у вихованні дитини; - непідтвердження батьківських очікувань.

За результатами дослідження, на першому місці було виявлено таку причину, як різні погляди на життя, і нерозуміння один одного. Вона є першою, тому, що має потрійне походження:

Таблиця 1. 8

Походження причини нерозуміння один одного

соціокультурне (відображення конфлікту батьків в дітей)	соціально-психологічне (відображення статевовікових особливостей родини)	соціально-рольове (уявлення батьків про свої права й обов'язки та права і обов'язки дітей)
--	---	---

У підлітковому віці, у дитини відкривається внутрішній світ свого «Я».

Її хвилюють проблеми стосовно моралі, цінностей, сенсу життя, але ці переживання приховані, і дорослі не можуть їх зрозуміти, а дитина ще цих проблем не може побачити, і підліток стає самотнім у своїх шуканнях. Коли опитували людей, то статистика показала, що діти набагато частіше відчують себе самотніми ніж дорослі. До того ж, коли дитина зрозуміла свою унікальність і неповторність, у неї виникає потреба передати іншому свої думки, почуття, бути почутою і зрозумілою.

Ще одним важливим чинником виникнення конфліктів є несправедливість батьківських вимог. Батьки завжди хочуть для своїх дітей всього найкращого. Але дитина по-різному бачить це «найкраще», і часто не погоджується з думкою батьків. Чим більше батьки тиснуть на дітей, тим гіршими стають їхні взаємини. Відносини батьків та дітей самі по собі є інтимними та не терплять формалізму. І тому є сумним, коли між батьками й дітьми виникає стіна нерозуміння і відчуження. Коли між батьками та дітьми є ця стінка, то навіть обґрунтовані доведення батьків не сприймаються дитиною.

Діти мають інші погляди на життя у порівнянні з батьками. Часто ці відмінності стосуються музики, одягу, зовнішнього вигляду, звичок і ін. Базові

життєві цінності й зразки поведінки, як правило, діти переймають у своїх батьків.

Причиною конфліктів також є "жахливі характер і поведінка батьків".

Безперечно, діти дуже важко переживають жахливу поведінку своїх батьків, соромляться їх.

«Успішність – причина, яка характеризує міру виконання дітьми своєї соціальної функції – ролі учня. Школярі у два з половиною рази перевищують частоту конфліктних ситуацій з батьками, ніж з вчителями. Часто-густо батьки хочуть, щоб їх діти реалізували себе там, де їм цього зробити не вийшло, компенсувати невдачі у своєму житті. Для багатьох з батьків, головними функціями стосовно своєї дитини є контроль за їх навчанням і поведінкою, які дуже часто зводяться до контролю оцінок, а не знань і розвитком дитини [27].

«Поганий характер» також є сутнісною причиною виникнення конфліктів. Діти протягом свого життя шукають себе. Їм то хочеться бути незалежними: самим вибирати з ким спілкуватись, самим вирішувати коли їм повертатись додому після прогулянок, то падають в дитинство: не хочуть бути відповідальними. В батьків від цього дуже часто виникає паніка, від того, що вони не знають як їм виховувати свою дитину. Діти й самі розуміють, що батькам з ними приходиться важко.

Також я хочу ще виділити кілька причин, через які виникають конфлікти. Це пізні повернення додому, шкідливі звички. В. І. Журавльов визначив, що 50% підлітків палять, 44% вживають алкоголь, 10% веде розбещений стиль у статевому житті, і 6% приймають наркотики. Хочу зазначити, що такі шкідливі звички як тютюнопаління, розпиття алкогольних напоїв зумовлені не тільки бажанням видаватися дорослим, алей й це знімає напругу, розслабляє.

Батьки часто скаржаться на те, що їхні діти не допомагають їм з хатніми справами. Загалом, в більшості випадків висувають такі претензії ті батьки, які бояться щоб їх дитина виросла лінивою, непрацьовитою.

Варто зазначити також про зовнішній вигляд. Батьки часто не можуть зрозуміти того, що турбота про зовнішність - це не прояв поверховості й

несерйозності їхніх дітей [15]. Вони, просто-напросто, шукають і виражають власну ідентичність та приналежність до певної соціальної групи, і прагнуть вразити оточення.

Висновки до розділу 1

Отже, конфлікт – це природне явище, з яким зіштовхуються усі. Основою конфлікту є супротивності, які призводять до конструктивних, чи іншими словами позитивних наслідків чи деструктивних – негативних наслідків. Сімейні конфлікти є найпоширенішими серед інших видів конфліктів. Дослідження показали, що 80–85% сімей мають конфлікти, а у інших - виникають сутички із різних причин і приводів.

Тому, сімейні конфлікти – це протиборство між членами сім'ї на основі зіткнення протилежно спрямованих мотивів і поглядів. І різні чинники впливають на виникнення сварок: це може бути темперамент і характер кожного члена сім'ї, через те, що кожна людина по-різному реагує на ту чи іншу ситуацію. Я виділила наступні основні функції сім'ї: це репродуктивна, економічна, виховна, комунікативна, господарсько-побутова, емоційна, та функція соціального захисту [30].

Крім функцій сім'ї існують і дисфункції. Прикладом дисфункцій є неблагополучні сім'ї. Це сім'ї, де діти не отримують належної уваги, догляду, підтримки, виховання. У дисфункціональних сім'ях порушується як внутрішня взаємодія, так і зовнішня, тобто знищується система цінностей, яка визначає зв'язки між членами сім'ї та суспільством.

Причини конфліктів у сім'ї:

- обмежується свобода активності, дій, самовираження членів сім'ї;
- алкоголізм чи наркоманія члена сім'ї; присутні протилежні інтереси, прагнення та обмеженість можливостей для задоволення потреби одного з членів сім'ї (з його точки зору);

- авторитарний, жорсткий тип взаємостосунків, що склалися в сім'ї;
- наявність матеріальних проблем;
- авторитарне втручання родичів у подружні відносини.

Також важливим чинником виникнення конфлікту є вікова криза дітей. Діти тоді, як правило, неслухняні, примхливі та дратівливі. Причини конфліктних ситуацій між підлітками і батьками характеризуються нестійкістю батьківського відношення, гіперопікою; неповагою. Не лише діти можуть бути винуватцями конфлікту. Часто й батьки є винуватими у конфліктній ситуації, яка виникла у їх сім'ї. **Вони:**

Саме «перешкоди» у встановленні емоційних контактів сприяють виникненню та формуванню емоційного вигорання у підлітків. Оволодіння психологічними навичками безконфліктного спілкування, саморегуляції, уміння вибрати стиль поведінки відповідно до конфлікту та позбавлення особистісної конфліктності й конфліктних форм і стереотипів поведінки – це один із психологічних шляхів запобігання появи емоційного вигорання у підлітків. Якщо батьки не були готові до закономірних підліткових реакцій емансипації, групування, сексуальних тощо, з обуренням їх сприймають, то конфлікт неминучий. Перебудова ставлення до дітей, які дорослішають, на основі тактовності й толерантності - ось шлях до ліквідації конфлікту .

РОЗДІЛ 2. ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ СТОСОВНО ДИТИНИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

2.1. Соціоніка про конфлікти між батьками та діти. Права дитини.

Сімейні конфліктні ситуації завжди варто розглядати доволі таки як складне явище. Я вважаю, що причин будь-якої конфліктної ситуації, яка склалась між батьками та їхніми дітьми може бути декілька. Наприклад, дитина не може довіряти свої проблеми батькам, і на будь-яке зауваження в її сторону починає занадто різко реагувати, не хоче робити те, що кажуть їй батьки. Причиною такої поведінки дитини можуть бути насамперед самі ж батьки, які часто сварились один з одним в присутності дитини, проявляли жорстокість щодо неї, за якісь незначні провини вдаються до фізичної сили. Ще одною вагомою причиною можуть бути поради ровесників відкрито чинити опір такому режиму. Також це одна причина – процес становлення особи підлітка, відстоювання ним своєї самостійності та незалежності [5]. Конфліктні ситуації виникають також тоді, коли батьки не дотримуються законів. Щоб дитина виростила хорошою, життєрадісною людиною, батьки повинні виконувати цілий ряд обов'язків.

Права дитини.

У статті 18, йдеться про необхідність забезпечити визнання принципу загальної й однакової відповідальності обох батьків за виховання і розвиток дитини. Батьки мають нести основну відповідальність за виховання і розвиток своєї дитини. Вони мають піклуватися і цікавитися інтересами дитини. За Конституцією України, стаття 51 вказує на те, що безпосередньо на обох батьках лежить відповідальність за виховання про їхню дитину [1].

Обов'язки батьків:

- забрати дитини з пологового будинку.
- виховання дитини, де розвинута повага до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, народу, Батьківщини [4].
- належне виховання дитини, піклування про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створення сприятливих умов для розвитку її здібностей,
  - повага до дитини, її підготовка до самостійного життя та праці.
  - забезпечення здобуття дитиною повної загальної середньої освіти,
  - поважливе ставлення до дитини
  - не карати дитину фізично, а також не застосовувати інші види покарань, які принижують людську гідність дитини.
- батьки мають право обирати форми та методи виховання, крім тих, які суперечать закону та моральним засадам суспільства.
- на батьках лежить однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини [2].

У разі відмови від надання дитині необхідної медичної допомоги, якщо це загрожує її здоров'ю, батьки несуть відповідальність згідно з законом [21, с. 267].

Таблиця 2. 1

Підстави позбавлення батьківських прав

залишили дитину у пологовому будинку чи іншому закладі без поважної причини
ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини
жорстоко поводяться з дитиною
є хронічними алкоголіками або наркоманами
вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва
засуджені за вчинення умисного злочину щодо дитини

2.2. Способи вирішення конфліктних ситуацій, та профілактика

Щоб не виникало конфліктів між батьками та дітьми, спочатку потрібно і батьками навчитися розв'язувати конфліктні ситуації, які виникли між ними обома.

Таблиця 2. 2

Чинники, які відіграють значну роль в конструктивному розв'язанні конфліктних ситуацій [8].

Песимізм	Ідеалізм	Консерватизм	Застрягання
Оптимізм	Нереальні вимоги	Категоричність	Фаталізм
Суб'єктивізм	Легковажність	Комфорт	Консерватизм

Часто, в конфліктних ситуаціях, можна не правильно сприйняти свої власні дії, поведінку, наміри, аналогічно ж як і дії, вчинки інших людей. До стандартних відображень сприйняття відносять наступні чинники.

Категоричність – це відбувається, коли подружня пара по-різному бачать певні відношення. І коли в певному чиннику шлюбу виникає проблема – вони здатні думати, що цей шлюб і відносити приречені. Та може бути й навпаки – коли появляється в якійсь певній ситуації прогрес – вони абсолютно не переживають за це, і є спокійними за свій шлюб. **Песимізм** – у цьому випадку, ви здатні помічати негатив, і надавати окреме значення поганим моментам, та не зважаєте на щось хороше й позитивне. **Суб'єктивізм** – ігнорування очевидних речей, оперуючи власними фактами. Використовує власні почуття як докази чогось. **Легковажність** – коли присутня абсолютна впевненість, що ніяких проблем взагалі не існує. **Ідеалізм** – очікування від свого партнера чи від себе не є реалістичними, тобто дивитися на свій через очі романтика. **Нереальні вимоги** – вимагання від людини бути таким, яким ви хочете його бачити. Найчастіше тоді вживаються слова «ти повинен\на», або ж «зобов'язаний\на».

Орієнтація на комфорт - ставлення до шлюбу, як до інструменту задоволення лише власних потреб і підвищення рівня тільки власного

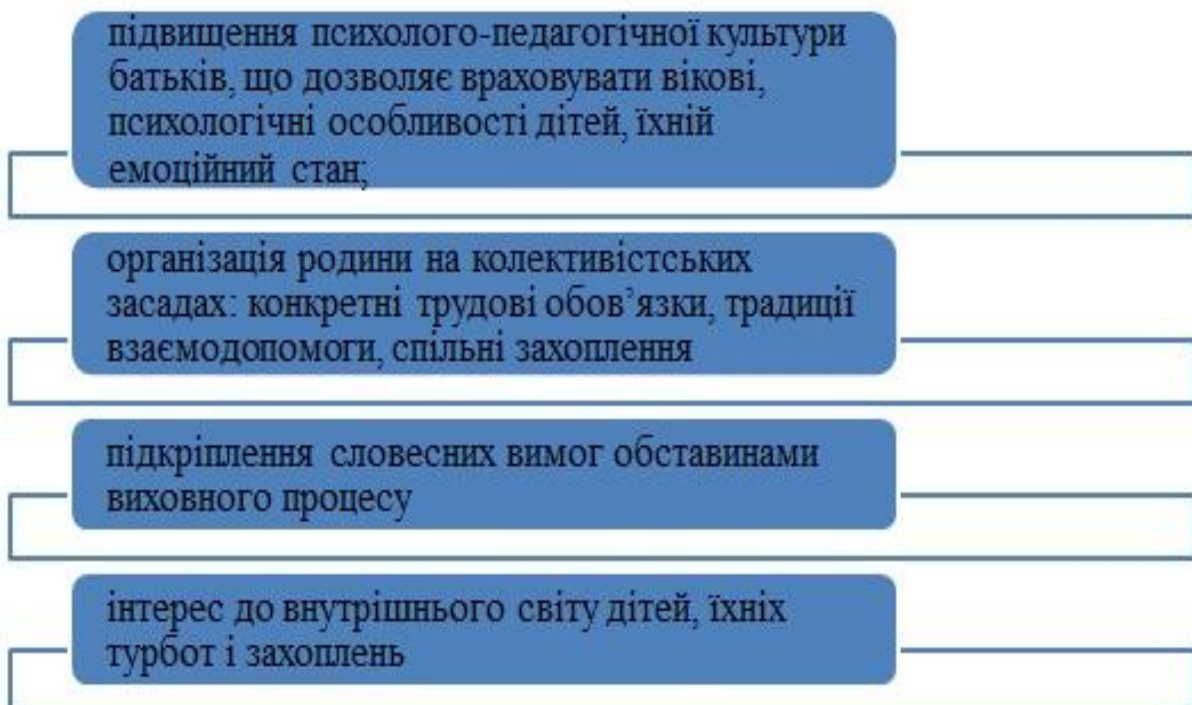
комфорту. **Застрягання** - зациклювання на якійсь одній, часто негативній події, і розглядання взаємин з партнером через "призму" даної події. **Фаталізм** - відмова щось міняти у шлюбі не тому, що Вас все влаштовує, а тому, що "нічого змінити неможливо". Діє принцип "що буде - те й буде". **Консерватизм** – розглядання шлюбу, як сформованого стереотипу взаємин. Зовнішні впливи викликають у Вас тривогу. Вам страшно від однієї думки, що потрібно щось змінювати [4а; 23а].

Сім'я – є одним з важливих чинників соціалізації дитини. Завдяки сім'ї діти засвоюють певні цінності, соціальні очікування. Авторитетом для них є батьки, тому вони наслідують їхню поведінку. Відомий вчений Е. Маккобі впевнений в тому, що тривалість батьківського впливу визначається міцністю їх відносин із дитиною, ступенем поваги батьків до її особистості, довірою між членами родини. У деяких випадках батьки пригнічують особистість своєї дитини, в інших – сприяють її гармонічному розвитку. Взаємодія з батьками дозволяє дітям тренувати й вдосконалювати соціальні навички, необхідні для комфортного існування в соціумі. Ще б хотілось доповнити, що сім'я – важливий фактор впливу на розвиток інтелекту дитини. Спільна інтелектуальна діяльність розвиває здатність дитини моделювати різноманітні ситуації, оперувати гіпотезами й вибирати оптимальні шляхи вирішення поставлених завдань. Батьки можуть активно сприяти швидкому розвитку навичок мислення своєї дитини. Загалом, теоретичне усвідомлення дійсності дитиною випереджає рівень її практичних навичок. Діти дуже часто не вміють і не знають як слід себе вести в певній ситуації, яка склалась у житті, і через те, що вони думають, що вони вже є дорослими – це заважає їм йти за порадами до батьків. Такі проблеми притаманні дітям, у яких не склалися стосунки з батьками. Неготовність дитини до виконання нових соціальних ролей, або відсутність необхідного рольового навантаження й самостійності ускладнює спілкування та породжує численні конфлікти у колі сім'ї. У деяких підлітків спостерігається вияв неадекватної самооцінки й завищеного рівня вимог, критичне ставлення до слів та вчинків інших. Це ускладнює їх взаємовідносини з дорослими,

батьками, однолітками, вчителями, провокує прояви негативізму, грубу й самовпевнену поведінку, соціальні конфлікти. Підлітки бояться глузування, проявів нерозуміння, недовіри, або образливої для такого віку заборони. На їхній погляд батьки поводяться з ними як із маленькими. Часто відсутність щирих стосунків з батьками є причиною того, що діти стають жертвами насилля, або учасниками злочинів. Труднощі виконання сім'єю виховної функції значною мірою пов'язані зі знеціненням моральних, духовних, громадянських ідеалів у суспільстві, відсутністю спільних стратегій виховання дітей у сім'ї, недостатньою підготовкою молоді до материнства та батьківства. Низький рівень педагогічної культури батьків послаблює можливості передачі соціального досвіду від старших поколінь молодшим, збіднює сімейне спілкування, зменшує батьківський вплив на дітей. Отже, причини негаразд полягають в особистому досвіді кожного члена сім'ї.

Таблиця 2. 3

Основні напрямки профілактики конфліктів між батьками й дітьми

[24].

**Поради Ерве Базена щодо відносин батьків і дітей, які мають
глибокий психологічний зміст**

Не керуйте дітьми заради задоволення
Ніколи не приймайте рішення одноосібно
Вірте в тих, хто вам протистоїть
Жодних коливань відносно подарунків
Переконати можна лише власним прикладом
Говоріть з дітьми про все
Тримайте двері, відчиненими
У потрібний момент відійдіть

Утримуйтеся від непотрібних «проповідей». Малюк намагається зрозуміти, що можна, а що - ні, тому потребує авторитету батьків, який є ніби бар'єром, що вберігає від падіння. Сприймати цей авторитет дитині набагато легше, якщо він має характер пояснювального коментаря, пропозиції-підказки. Не втручатись у життя дитини так само небезпечно, як і втручатись безперервно. Якщо ви караєте малюка за щось, то дійсно доводите йому деякі істини й досягаєте свого, але ціною його отупіння: дитина перестає відрізняти дрібний проступок від важкого гріха. Проте, якщо ви не звернете увагу на дрібний проступок, також можете зашкодити дитині, оскільки без «таблиці проступків» вона не зрозуміє арифметику людських цінностей.

Золоте правило для батьків: двовладдя і єдина політика. Якщо батько й мати суперечать одне одному, подивіться, що коїться з дитиною! Вона ніби

розсічена на ліву і праву половинки. Цей стан забувається дитиною повільно, залишаючи шрами в її душі.

Сім'я - це перше середовище, де формуються соціальні навички дитини, тому треба бути послідовними, правильно реагувати на спроби дитини опиратися вашого диктату. Треба дати їй «загартувати м'язи», відстоюючи власну думку. Батьки, які не терплять заперечень, виховують таких дітей, які будуть повсякчас озлобленими або безмежно самовдоволеними, пихатими й глухими до докорів.

Діти нерідко вимагають від нас того, що їм хочеться. Часто батьки не можуть відмовити їм у придбанні нової модної іграшки. А втім відмова у такому проханні - набагато більший подарунок для дитини: це вчить її відрізняти необхідне від зайвого.

Не вірте, що мовчання - золото. Єдина можливість для батьків вийти переможцем у боротьбі з телевізором (комп'ютером) - стати співрозмовником. Говоріть з дітьми про вашу роботу, про них самих, про домашні проблеми... Дискутуйте, сперечайтесь, не бійтесь будь-яких тем [25].

Батьки «відкривають дітям очі» на реальне життя. Дивитися на життя і жити ним - різні речі. Вам не втримати дітей у домі-колисці. Вони народжені вами для того, щоб потім могли самі день за днем народжуватись для життя за дверима батьківського дому, за якими знаходиться те, доросле життя, що вони мають прожити самі.

Присутність близьких - найбільше багатство, батьки повинні усвідомлювати, що їм слід ще за життя передати це багатство в спадок своїм дітям. Для сучасної сім'ї, в якій нерідко тільки одна дитина, неминучість того, що вона ніде і буде жити самостійним життям, дуже лякає батьків. Проте слід усвідомити, що в нас немає морального права прив'язувати її до себе [14].

Таким чином, підбиваючи підсумки моєї роботи, можна відзначити важливість підліткового віку для всього розвитку особистості, вважати за необхідне продовження глибокого всебічного дослідження даної проблеми,

постійно підтримувати зв'язок теорії із практикою та підкреслити важливість застосування цих знань у реальному житті [22].

Сімейні конфлікти завжди залишають важкі негативні емоційні наслідки у вигляді дискомфорту, стресів і депресій. Тому їх краще попереджати [18].

Для цього психологи та конфліктологи пропонують багато різних варіантів поведінки:

- зберігайте витримку в будь-якій ситуації, не втягуйтеся в конфлікт, дайте повністю висловитися стороні, що його провокує;
- підходьте до будь-якого інциденту дуже уважно, всебічно аналізуйте його;
- виключайте зі спілкування будь-які претензії на перевагу, не принижуйте інших, не хваліть себе, показуючи свою невихованість;
- визнавайте й аналізуйте відкрито свої помилки, не варто переносити свою провину на інших;
- не робіть трагедії в сім'ї з того, що хтось помилився (що сталося, то сталося);
- будь-які зауваження один до одного з'ясовуйте тільки наодинці, а всі претензії висловлюйте виключно в доброзичливій формі;
- якщо не дає спокою думка про те, що ваша дружина (чоловік) стала вашим особистим противником, запитайте себе, чому це відбулося, чому ви стали таким, що так погано думаєте про кохану раніше людину;
- шукайте недоліки в собі, а не у своїх близьких;
- всі непорозуміння між собою з'ясовуйте за відсутності дітей, не втягуйте у вирішення конфліктів родичів, друзів;
- зусилля у вирішенні конфлікту спрямовуйте не на перемогу своєї близької людини, а на сумісне доброзичливе вирішення ситуації;
- позиція щодо виховання дітей має бути єдиною;
- не обіцяйте дітям того, що не зможете виконати;
- не акцентуйте увагу на недоліках членів сім'ї, знайдіть у їхній поведінці, бажаннях, прагненнях щось хороше, зосередьтеся на цьому;

- зміцнюйте зв'язки, що зближують вас із дітьми (довіру, щирість, правдивість тощо);
- не докоряйте дитині за будь-який вчинок, але і не перехвалюйте її;
- вислуховуйте будь-які поради, але пам'ятайте, що жити вам разом не з порадиниками, а з тим, на кого ви скаржитесь [6].

Але найпоширенішими засобами вирішення конфлікту є:

- усунення причин конфлікту, подолання образу «ворога», що склався у сторін, що конфліктують;
- зміна вимог однієї зі сторін, коли опонент іде на певні поступки. Інколи обидві сторони погоджуються на компроміс у зв'язку з виснаженням ресурсів, втручанням третьої сторони;
- боротьба, яка передбачає перемогу однієї зі сторін;
- консенсус, який є згодою значної більшості учасників конфлікту щодо його головних питань. Консенсус може бути основним (відображує ступінь єдності цілей та цінностей), процедурним (встановлює правила дій), на рівні відношення до політики, влади, керівництва. Часто особи, що конфліктують, різко обмежують можливості вирішення конфлікту шляхом консенсусу [17].

Вирішення сімейних конфліктів може бути забезпечене досягненням згоди зі спірних питань. Це найсприятливіший варіант подолання будь-яких сімейних конфліктів. Але є і не конструктивні форми подолання таких конфліктів. Прикладом цього може бути припинення контактів з дітьми чи іншими членами сім'ї, позбавлення батьківських прав і т. п. Такі наслідки важким тягарем лягають на батьків або дітей, викликають у них важкі емоційно-психологічні переживання [20].

Звісно психологи радять дотримуватись певної поведінки в сім'ї, але мало в кого це вдається. Але на мою думку, успішність розв'язання конфлікту залежить від пошуку спільних цілей та інтересів, зниження негативних емоцій опонента, об'єктивного обговорення проблеми, вибору оптимальної стратегії розв'язання конфлікту. Безпосереднє розв'язання конфлікту дає змогу зберегти як нерви, так і теплі відносини в сім'ї.

Висновки до розділу 2

Отже, за конституцією України, батьки мають нести основну відповідальність за виховання і розвиток своєї дитини, мають піклуватися і цікавитися її інтересами. **Найголовнішими обов'язками батьків є:**

- мають забрати дитини з пологового будинку.
- мають виховати в дитини повагу до навколишнього світу
- поважати її, піклуватися про її здоров'я, розвиток
- забезпечити щоб дитина здобула повну загальну середню освіту
- не карати дитину фізично, не принижувати людську гідність

У разі відмови від цих обов'язків батьки мають нести за це відповідальність перед законом, також можуть бути позбавлені батьківських прав. Сім'я – це один з важливих чинників соціалізації дитини. Завдяки батькам, діти засвоюють певні цінності, соціальні очікування. Тому батькам слід дуже серйозно підійти до виховання своєї дитини.

Щоб у сім'ї не виникало суперечок і конфліктних ситуацій психологи виділили основні напрямки профілактики конфліктних ситуацій між батьками та дітьми:

- Не керуйте дітьми заради задоволення.
- Радьтеся, коли приймаєте якісь рішення.
- Даруйте дітям подарунки.
- Говоріть з дітьми про все.
- У потрібний момент відійдіть.
- Визнавайте й аналізуйте відкрито свої помилки, не потрібно переносити провину на інших.
- Не обіцяйте дитині того, що не зможете виконати.
- Не докоряйте дитині за будь-який вчинок, але і не перехвалюйте її.

Якщо ви будете слідувати цим правилам, ви обов'язково отримаєте позитивний результат.

РОЗДІЛ 3.

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ У ВЗАЄМИНАХ МІЖ БАТЬКАМИ ТА ДІТЬМИ

3.1. Психодіагностична методика А. Варги та В. Століна

Для аналізу проблеми між батьками та дітьми я підбрала і застосувала у своєму дослідженні методику розроблену А. Я Варгою та В. В. Сталіним. Ця методика є психодіагностичним інструментом, який виявляє батьківське ставлення в осіб, які звертаються за психологічною допомогою з питань виховання дітей і спілкування з ними.

Вашій увазі пропонується тестовий матеріал з 61 запитання. Правильну відповідь позначте перед номером запитання знаком «+». Уважно читайте запитання та відповідайте чесно. Удачі!

Тест «Батьківське ставлення»

1. Я завжди співчуваю своїй дитині.
2. Мій обов'язок: знати все, що думає моя дитина.
3. Я ціную та поважаю свою дитину.
4. Мені здається, що моя дитина не дотримується норм поведінки.
5. Потрібно утримувати дитину від реальних проблем життя, якщо вони її травмують.
6. Я відчуваю до дитини почуття розташування.
7. На мою думку, хорошими батьками є ті – хто захищає дитину від життєвих труднощів.
8. Моя дитина нерідко буває мені неприємна.
9. Я завжди намагаюся чимось допомогти своїй дитині.
10. Коли я знущаюся зі своєї дитини – це приносить їй велику користь.
11. Я відчуваю прикрість та невдоволення стосовно своєї дитини.
12. Я знаю, що моя дитина нічого не зможе добитися у своєму житті.
13. Я думаю, що над моєю дитиною потішаються.

14. Ті вчинки, які часто робить моя дитина заслуговують тільки на презирство.

15. Для свого віку моя дитина є трохи незрілою.

16. Моя дитина дуже хоче мені насолити, тому спеціально поводить ся погано.

17. Моя дитина, як губка, вбирає в себе все погане.

18. Як би не старалася моя дитина, їй все одно важко навчитися хорошим манерам.

19. Щоб дитина виросла порядною людиною – її слід тримати в жорстких рамках.

20. Мені подобається, коли друзі моєї дитини приходять до нас у гості.

21. Я беру участь в іграх і справах своєї дитини.

22. До моєї дитини чіпляється все негативне та погане.

23. Моя дитина не доб'ється успіху в житті.

24. Коли в компанії знайомих говорять про дітей, мені трохи соромно, що моя дитина не така розумна і здібна, як мені б хотілося.

25. Я шкодую свою дитину.

26. Якщо порівнювати мою дитину і її однолітків – вони здаються мені дорослішим і в поведінці, і в судженнях.

27. Мені дуже подобається проводити вільний час з дитиною.

28. Я часто шкодую про те, що моя дитина росте і дорослішає, і з ніжністю згадую її маленькою.

29. Я часто ловлю себе на ворожому ставленні до своєї дитини.

30. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла всього того, чого мені не вдалося в житті.

31. Не тільки діти мають пристосовуватись до батьків, а й батьки до дітей.

32. Коли мене щось просить дитина – я завжди намагаюся виконати це.

33. Коли приймаються якісь рішення – я завжди враховую думку дитини.

34. Я дуже цікавлюся життям своєї дитини.

35. У конфлікті з дитиною я часто можу визнати, що вона по-своєму права.

36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилятися.
37. Я завжди зважаю на дитину.
38. Я відчуваю до дитини дружні почуття.
39. Основна причина капризів моєї дитини - егоїзм, упертість і лінощі.
40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне і безтурботне дитинство.
42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна ні на що хороше.
43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
44. Моя дитина може вивести з рівноваги кого завгодно.
45. Я розумію засмучення своєї дитини.
46. Моя дитина часто дратує мене.
47. Виховання дитини - суцільне нервування.
48. Суворі дисципліна в дитинстві розвиває сильний характер.
49. Я не довіряю своїй дитині.
50. За суворе виховання діти потім дякують.
51. Іноді мені здається, що я ненавиджу свою дитину.
52. У моїй дитині більше недоліків, ніж переваг.
53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
54. Моя дитина не в змозі що-небудь зробити самостійно, а якщо й зробить, то обов'язково не так.
55. Моя дитина виросте непристосованою до життя.
56. Моя дитина подобається мені такою, якою вона є.
57. Я ретельно стежу за станом здоров'я моєї дитини.
58. Часто я захоплююся своєю дитиною.
59. Дитина не повинна мати секретів від батьків.
60. Я невисокої думки про здібності своєї дитини й не приховую цього від неї.
61. Дуже бажано, щоб дитина дружила з тими дітьми, які подобаються його батькам.

Шкали опитувальника

<p>Шкала №1 "Прийняття - відкидання"</p>	<p>Шкала відображає інтегральне емоційне ставлення до дитини. Утримання одного полюса шкали можна описати таким чином: вам подобається дитина такою, якою вона є. Ви поважаєте індивідуальність дитини, симпатизуєте їй, прагнете проводити багато часу разом з дитиною, схвалюєте її інтереси і плани.</p> <p>Інший полюс шкали: ви сприймає свою дитину поганою, чи не пристосованою, невдахою. Вам здається, що дитина не досягне успіху в житті через низькі здібності, невеликий розум, погані схильності. Здебільшого ви відчуваєте до дитини злість, досаду, роздратування, образу. Ви не довіряєте дитині і не поважаєте її.</p>
<p>Шкала № 2 "Кооперація"</p>	<p>Соціально бажаний образ батьківського ставлення. Змістовно ця шкала розкривається так: ви зацікавлені у справах і планах дитини, намагаєтесь у всьому допомогти дитині, співчуваєте їй. Ви високо оцінюєте інтелектуальні та творчі здібності дитини, відчуваєте почуття гордості за неї. Ви заохочуєте ініціативу і самостійність дитини, намагаєтесь бути з нею на рівних. Ви довіряєте дитині, намагаєтесь встати на її точку зору в спірних питаннях.</p>
<p>Шкала №3 "Симбіоз"</p>	<p>Ця шкала відображає міжособистісну дистанцію у спілкуванні з дитиною. При високих балах поданої шкалою можна вважати, що ви прагнете до симбіотичних відносин з дитиною. Змістовно ця тенденція описується так: ви відчуваєте себе єдиним цілим з дитиною, прагнете задовольнити потреби дитини, відгородити її від труднощів і неприємностей життя. Ви постійно відчуваєте тривогу за дитину, дитина здається вам маленькою і беззахисною.</p>
<p>Шкала №4 "Авторитарна гіперсоціалізація"</p>	<p>Шкала відображає форму і напрямок контролю за поведінкою дитини. При високому балі за цією шкалою в батьківському відношенні чітко проглядається авторитаризм. Ви вимагаєте від дитини беззастережного послуху і дисципліни. Намагаєтесь у всьому нав'язати свою волю дитині, не в змозі стати на її сторону. За прояви свавілля ви суворо караєте дитину. Ви пильно стежите за соціальними досягненнями дитини, її індивідуальними особливостями, звичками, думками, почуттями.</p>

Шкала № 5 "Маленький невдаха"	Шкала відображає особливості сприйняття і розуміння дитини батьками. При високих значеннях за цією шкалою в батьківському відношенні є прагнення інфантилізувати дитину, приписати їй особисту і соціальну неспроможність. Ви бачите дитину молодше в порівнянні з реальним віком. Інтереси, захоплення, думки і почуття дитини здаються вам дитячими, несерйозними. Дитина представляється непристосованою, неуспішною, відкритою для поганих впливів. Ви не довіряє своїй дитині, нарікає на її неуспішність і невірність. У зв'язку з цим ви намагаєтесь захистити дитину від труднощів життя і строго контролювати її дії
---	---

Таблиця 3. 2

Ключ до тесту

Шкала № 1 - питання 3,4, 8, 10, 12,14, 15, 16, 18,20,24,26,27,29,37, 38, 39, 40, 42,43,44,45, 46, 47, 49, 52, 53, 55, 56, 60.
Шкала № 2 - 6, 9, 21, 25, 31, 34, 35, 36.
Шкала № 3 - 1,5,7, 28, 32, 41, 58.
Шкала № 4 - 2, 19, 30, 48, 50, 57, 59.
Шкала № 5 - 9, 11, 13, 17, 22, 28, 54, 61.

Коли ви підраховуєте тестові бали, враховується відповідь «так». Високі показники тестового балу за відповідними шкалами інтерпретується як відкидання, соціальна бажаність, симбіоз, гіперсоціалізація, інфантилізація [3].

Таблиця 3.3

Тестові норми

Сирий бал	Процентний ранг	Сирий бал	Процентний ранг
Шкала №1			
0	0	17	93,67
1	0	18	94,30
2	0	19	95,50
3	0	20	97,46
4	0	21	98,10

5	0	22	98,73
6	0,63	23	98,73
7	3,79	24	99,36
8	12,02	25	100
9	31,01	26	100
10	53,79	27	100
11	68,35	28	100
12	77,21	29	100
13	84,17	30	100
14	88,60	31	100
15	90,50	32	100
16	92,40		
Шкала №2		Шкала №3	
0	1,57	0	4,72
1	5,46	1	19,53
2	5,67	2	59,06
3	7,88	3	57,96
4	9,77	4	74,97
5	12,29	5	86,63
6	19,22	6	92,93
7	31,19	7	96,65
8	48,82		
9	80,93		
Шкала №4		Шкала №5	
0	4,41	0	14,55
1	13	1	45,57
2	32,13	2	70,25
3	53,87	3	84,81
4	69,30	4	93,04
5	83,79	5	96,83
6	95,76	6	99,37
		7	100

Висновки до розділу 3

Отже, тест - це теоретично і практично обґрунтована система висловлювань, завдань, що дозволяє отримати вимірювання відповідних психологічних властивостей. Існує безліч різних тестів стосовно теми мого дослідження. Я подала тест розроблений такими науковцями як А. Я Варга та В. В. Сталін. Опитувальник, який вони розробили, складається з 5 шкал.

Шкала №1 показує інтегральне емоційне ставлення до дитини.

Шкала №2 показує чи зацікавлені ви у справах своєї дитини, чи допомагаєте їй, співчуваєте, як ви оцінює здібності дитини.

Шкала №3 показує міжособистісну дистанцію у спілкуванні з дитиною.

Шкала №4 показує форму і напрямок контролю за поведінкою дитини.

Шкала №5 показує особливості сприйняття і розуміння дитини батьками.

За допомогою їхньої методики можна виявити батьківське ставлення в людей, які звертаються за психологічною допомогою з питань виховання дітей і спілкування з ними. Я подала цей тест, тому що, на мою думку, він добре виявляє проблеми, які є між батьками та дітьми. Головне у цьому тесті – щирість, відкритість та чесність. Якщо обманювати самого себе – то це не є вирішенням проблеми. Якщо батьки, як відповідають не чесно на даний тест, то їм слід замислитись чи здатні вони чесно оцінити свою дитину і належно виховувати її.

Коли батьки пройдуть цю методику і побачать для себе негативні результати, їм не слід засмучуватись, тому що, ще не пізно все виправити. Їм слід проконсультуватися з психологом, який дасть їм належні рекомендації та сприяє налагодженню позитивних стосунків у їхній родині.

ВИСНОВКИ

Отже, метою моєї роботи було дослідження причин та способів подолання конфліктних ситуацій між батьками та дітьми.

Я ставила перед собою такі завдання:

- 1) дати характеристику конфліктним ситуацій
- 2) знайти причини виникнення конфліктів
- 3) проаналізувати способи вирішення конфліктів
- 4) висвітлити основні напрямки профілактики конфліктів між батьками і дітьми.

5) перевірити як батьки ставляться до своїх дітей.

Я з впевненістю можу сказати, що з завданнями, поставленими перед собою, я справилась. Щоб вирішити дані завдання я використовувала теоретичний аналіз літературних джерел за своєю темою.

1. Отже, сімейні конфлікти – це протисторожство між членами сім'ї на основі зіткнення протилежно спрямованих мотивів і поглядів. Основою конфлікту є розбіжності, які призводять до конструктивних, чи іншими словами позитивних наслідків чи деструктивних – негативних наслідків.

2. Основні чинники виникнення конфліктів:

- темперамент і характер кожного члена сім'ї,
- обмеження свободи активності, дій, самовираження членів сім'ї;
- авторитарний, жорсткий тип взаєностосунків, що склалися в сім'ї;
- наявність матеріальних проблем;
- вікова криза дітей;
- підлітковий вік дитини;
- нестійкість батьківського відношення;
- гіперопіка;
- неповага прав на самостійність;

- батьки не хочуть визнавати, що дитина стала дорослою;
- проектування поведінки дитини на себе в його віці;
- відсутність розуміння між дорослими у вихованні дитини;

3. Для початку самим батькам потрібно не сваритися між собою. Їм потрібно відвідати сеанси психолога, який допоможе їм розібратися у їхній проблемі. Також, батьки повинні дотримуватись Конституції України, коли виховують свою дитину.

Найголовнішими обов'язками є:

- - батьки мають забрати дитини з пологового будинку;
- - мають виховати в дитини повагу до навколишнього світу;
- - належно виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, розвиток;
- - поважати її;
- - забезпечити щоб дитина здобула повну загальну середню освіту;
- - не карати дитину фізично, не принижувати людську гідність;

4. Є безліч різноманітних порад, завдяки яким можна уникнути конфліктних ситуацій у сім'ї:

- по-перше, батькам слід підвищити психолого-педагогічну культуру, що дозволяє враховувати вікові, психологічні особливості дітей;
- по-друге, підкріпити словесні вимоги обставинами виховного процесу;
- проявити інтерес до внутрішнього світу дітей, їхніх захоплень та турбот;
- слід частіше дарувати своїм дітям подарунки;
- часто говорити приємні лагідні слова;
- не соромитися говорити з дітьми про все;
- в певні напружливі моменти слід відійти і не давити на дитину;
- слід аналізувати не лише поведінку і помилки своєї дитини, а й свою;
- батьки мають виконувати завжди те, що обіцяли;
- не слід докоряти дитині якщо у неї щось не вийшло (всі ми робимо помилки, від цього ніхто не застрахований);

Тут написано найсприятливіші варіанти подолання будь-яких сімейних конфліктів. Якщо ви будете дотримуватися цих правил, ви обов'язково отримаєте позитивний результат і конфлікти будуть оминати вашу сім'ю стороною.

5. Щоб зрозуміти, чи є у вас проблеми у сім'ї, я рекомендую пройти вам тест, розроблений А. Варгою та В. Сталіним. Ця методика - це психодіагностичний інструмент, який допоможе виявити батьківське ставлення до дітей. Тест складається з 61 питання, на питання потрібно давати відповідь чесно та щиро. Якщо ви пройшли опитувальник, і не задоволенні результатом – не варто засмучуватись, тому що завжди є час щоб щось виправити і покращити. Ви можете пройти також і інші методики (їх є безліч на просторах інтернету). Коли ви зрозумієте свою помилку, просто дотримуйтеся рекомендацій щодо подолання конфліктів. Якщо ж ви будете дотримуватися всіх правил, але однаково нічого не буде покращуватись у ваших стосунках у сім'ї, я рекомендую вам звернутись до психолога. Він зможе вам допомогти та посприяти налагодженню позитивних стосунків у їхній родині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний Кодекс України Ст. 150 ККУ від 05.04.2001 № 2341-ІІ [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :
<http://legalexpert.in.ua/komkodeks/sku/87-sku/3344-41.html>
2. Сімейний кодекс - Розділ III (ст.150) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :
<http://radnuk.info/komentar/simein/429-rozdil3/5994--150-----.html>
3. Тест-опитувальник батьківського ставлення Варги та Століна [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :
https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwi56cOa7-PXAhXza5oKHRMMAb0QFggNMAA&url=http%3A%2F%2Fvornaky.edukit.lviv.ua%2Ffiles%2Fdownloads%2F%25D0%25A2%25D0%25B5%25D1%2581%25D1%2582-%25D0%25BE%25D0%25BF%25D0%25B8%25D1%2582%25D1%2583%25D0%25B2%25D0%25B0%25D0%25BB%25D1%258C%25D0%25BD%25D0%25B8%25D0%25BA%2520%25D0%25B1%25D0%25B0%25D1%2582%25D1%258C%25D0%25BA%25D1%2596%25D0%25B2%25D1%2581%25D1%258C%25D0%25BA%25D0%25BE%25D0%25B3%25D0%25BE%2520%25D1%2581%25D1%2582%25D0%25B0%25D0%25B2%25D0%25BB%25D0%25B5%25D0%25BD%25D0%25BD%25D1%258F%2520%25D0%2592%25D0%25B0%25D1%2580%25D0%25B3%25D0%25B8-%25D0%25A1%25D1%2582%25D0%25BE%25D0%25BB%25D1%2596%25D0%25BD%25D0%25B0...doc&usg=AOvVaw1Ts_1-dHn4fpmEPLVaThWu
4. Сімейний кодекс України (ст.155) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :
<http://pravo-ukraine.org.ua/8088>
- 4а. Гірняк А. Н. Глибинно-психологічне підґрунтя суїциду / А. Н. Гірняк // Психологія і суспільство. – 2010. – №1. – С. 151-158.
5. Конфліктологія: [підручник] / За ред. П. С. Прибутько. – К. : «КНТ» , 2010 – 136 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :
<http://westudents.com.ua/glavy/78263-8smeyn-konflkti.html>
6. Сімейні конфлікти (матеріал з електронної бібліотеки StudLib) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :
<https://studlib.info/psikhologiya/24676-simeyni-konfl>
7. Конфлікти між батьками та дітьми [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :
https://revolution.allbest.ru/psychology/00397521_0.html
8. Конфліктологія: (матеріал зі сайту Навчальні матеріали онлайн) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

http://pidruchniki.com/20080215/psihologiya/simeyni_konflikti

9. Сім'я - як фактор гармонійного розвитку дитини (матеріал зі сайту Про педагогіку) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<http://www.pedahohikam.net/nervs-1357-4.html>

10. Психологічні причини вживання неповнолітніми алкоголю та наркотиків дітьми [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

https://revolution.allbest.ru/psychology/00393805_0.html

11. Столяренко, Л. Д. Психология и педагогика : учебник для академического бакалавриата / Л. Д. Столяренко, В. Е. Столяренко. — 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2015. — 509 с. — (Серия : Бакалавр. Академический курс).

12. Порушення поведінки дитини в сім'ї : (матеріал зі сайту Учбові матеріали) дітьми [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<http://um.co.ua/9/9-19/9-199294.html>

13. Ліфарева Н. В. Психологія особистості: Навчальний посібник. — Київ: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.

14. Родинна просвіта (матеріал зі сайту Життєві суперечності та шляхи їх подолання) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<http://divovo.in.ua/jittyevi-superechnosti-ta-shlyahi-yih-podolannya.html>

15. Особливості взаємин підлітків та дорослих (матеріал зі сайту Проблеми взаємовідносин батьків та підлітків) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<http://ukrbukva.net/print:page,1,71793-Problemy-vzaimootnosheniyy-roditeley-i-podrostkov.html>

16. Міжособистісні конфлікти (матеріал зі сайту Підручники, лекції, курсові, твори, звіти) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<http://ukrbukva.net/page,9,10002-Mezhlichnostnye-konflikty.html>

17. Типи та причини конфліктів [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

https://otherreferats.allbest.ru/political/00538230_0.html

18. Сімейні конфлікти: причини та дозволи (матеріал зі сайту Жіночий інтернет-журнал) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<http://womanjour.in.ua/krasa-ta-zdorov-ja/simejni-konflikti-prichini-ta-dozvoli.html>

19. Конфлікти в сім'ї особливості та специфіка [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<https://studfiles.net/preview/5744175/>

20. Конфлікти в сім'ї: особливості та специфіка (матеріал зі сайту Психологія) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<http://ns1.osvita.ua/vnz/reports/psychology/27743/>

21. Богданова І. М Соціальна педагогіка: Навчальний посібник для студентів і викладачів ВНЗ. – К. «Знання» 2008. – 343 с.

22. Конфлікти батьків і підлітків: причини, зміст і функція [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

http://e-works.com.ua/work/32_Konflikti_batkiv_i_pidlitkiv_prichini_zmist_i_funkciya.html

23. Тихомирова Є. Б. Конфліктологія та теорія переговорів: Підручник / Є. Б. Тихомирова, С. Р. Постоловський. – Рівне: Перспектива, 2007. – 389 с.

23а. Громадський моніторинг роботи судів Тернопільщини / Анатолій Фурман, Андрій Гірняк, Галина Гірняк // Психологія і суспільство. – 2016. – № 3. – С. 122-128.

24. Основні шляхи вирішення конфліктів між батьками та підлітками (матеріал зі сайту Конфлікти між поколіннями) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

https://m.studwood.ru/600963/sotsiologiya/osnovni_shlyahi_virishennya_konfliktiv_batkami_pidlitkami

25. Конфлікти батьків і дітей (матеріал зі сайту Студопедія) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

https://studopedia.su/4_39870_konflikti-batkiv-i-ditey.html

26. Які способи існують вирішення конфліктів (матеріал зі сайту Вирішення конфліктів) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

https://psycholog-iryna.io.ua/s727933/virishennya_konfliktiv

27. Причини виникнення сімейних конфліктів (матеріал з електронної бібліотеки StudFiles) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<https://StudFiles.net/preview/5257705/page:20/>

28. Конфлікт (матеріал взято з Вікіпедії) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B%D1%96%D0%BA%D1%82>

29. Психологічні особливості конфліктів батьків і дітей [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

<http://www.iptie-rudn.ru/genetika-i-gennaya-ingheneriya/psihologchn-osoblivost-konflktv-batkv-dtej/>

30. Психологічні особливості конфліктів батьків і дітей (матеріал з електронної бібліотеки Stud.wiki) [Електронний ресурс] – Режим доступу до стат. :

http://stud.wiki/psychology/3c0b65635b2bd68a4d53a89521216d27_2.html

Додатки

Тест «Батьківське ставлення». Правильну відповідь позначте перед номером запитання знаком «+».

- 1. Я завжди співчуваю своїй дитині.
- 2. Мій обов'язок: знати все, що думає моя дитина.
- +3. Я ціную та поважаю свою дитину.
- 4. Мені здається, що моя дитина не дотримується норм поведінки.
- 5. Потрібно утримувати дитину від реальних проблем життя, якщо вони її травмують.
- +6. Я відчуваю до дитини почуття розташування.
- 7. На мою думку, хорошими батьками є ті – хто захищає дитину від життєвих труднощів.
- 8. Моя дитина нерідко буває мені неприємна.
- +9. Я завжди намагаюся чимось допомогти своїй дитині.
- 10. Коли я змушуюся зі своєї дитини – це приносить їй велику користь.
- 11. Я відчуваю прикрість та невдоволення стосовно своєї дитини.
- 12. Я знаю, що моя дитина нічого не зможе добитися у своєму житті.
- 13. Я думаю, що над моєю дитиною потішаються.
- 14. Ті вчинки, які часто робить моя дитина заслуговують тільки на презирство.
- 15. Для свого віку моя дитина є трохи незрілою.
- 16. Моя дитина дуже хоче мені насолити, тому спеціально поводить себе погано.
- 17. Моя дитина, як губка, вбирає в себе все погане.
- 18. Як би не старалася моя дитина, їй все одно важко навчитися хорошим манерам.
- 19. Щоб дитина виросла порядною людиною – її слід тримати в жорстких рамках.
- +20. Мені подобається, коли друзі моєї дитини приходять до нас у гості.
- +21. Я беру участь в іграх і справах своєї дитини.
- 22. До моєї дитини чіпляється все негативне та погане.
- 23. Моя дитина не доб'ється успіху в житті.
- 24. Коли в компанії знайомих говорять про дітей, мені трохи соромно, що моя дитина не така розумна і здібна, як мені б хотілося.
- +25. Я шкодую свою дитину.
- 26. Якщо порівнювати мою дитину і її однолітків – вони здаються мені дорослішим і в поведінці, і в судженнях.
- +27. Мені дуже подобається проводити вільний час з дитиною.
- 28. Я часто шкодую про те, що моя дитина росте і дорослішає, і з ніжністю згадую її маленькою.
- 29. Я часто ловлю себе на ворожому ставленні до своєї дитини.
- 30. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла всього того, чого мені не вдалося в житті.
- +31. Не тільки діти мають пристосовуватись до батьків, а й батьки до дітей.
- +32. Коли мене щось просить дитина – я завжди намагаюся виконати це.
- +33. Коли приймаються якісь рішення – я завжди враховую думку дитини.
- +34. Я дуже цікавлюся життям своєї дитини.
- 35. У конфлікті з дитиною я часто можу визнати, що вона по-своєму права.
- 36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилятися.
- +37. Я завжди зважаю на дитину.
- +38. Я відчуваю до дитини дружні почуття.
- +39. Основна причина капризів моєї дитини - егоїзм, упертість і лінощі.
- 40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
- 41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне і безтурботне дитинство.
- 42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна ні на що хороше.
- +43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
- +44. Моя дитина може вивести з рівноваги кого завгодно.
- +45. Я розумію засмучення своєї дитини.
- 46. Моя дитина часто дратує мене.
- 47. Виховання дитини - суцільне нервування.
- 48. Суворі дисципліна в дитинстві розвиває сильний характер.
- 49. Я не довіряю своїй дитині.
- 50. За суворе виховання діти потім дякують.
- 51. Іноді мені здається, що я ненавиджу свою дитину.
- 52. У моїй дитині більше недоліків, ніж переваг.
- +53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
- 54. Моя дитина не в змозі що-небудь зробити самостійно, а якщо й зробить, то обов'язково не так.
- 55. Моя дитина виросте непристосованою до життя.
- +56. Моя дитина подобається мені такою, якою вона є.
- +57. Я ретельно стежу за станом здоров'я моєї дитини.
- +58. Часто я захоплююся своєю дитиною.
- +59. Дитина не повинна мати секретів від батьків.
- 60. Я невисокої думки про здібності своєї дитини й не приховую цього від неї.
- 61. Дуже бажано, щоб дитина дружила з тими дітьми, які подобаються його батькам.

Шкала	Болч
1	11
2	6
3	2
4	2
5	1

Тест «Батьківське ставлення». Правильну відповідь позначте перед номером запитання знаком «+».

- ✓ 1. Я завжди співчуваю своїй дитині.
- + 2. Мій обов'язок: знати все, що думає моя дитина.
- + 3. Я ціную та поважаю свою дитину.
- 4. Мені здається, що моя дитина не дотримується норм поведінки.
- 5. Потрібно утримувати дитину від реальних проблем життя, якщо вони її травмують.
- + 6. Я відчуваю до дитини почуття розташування.
- 7. На мою думку, хорошими батьками є ті – хто захищає дитину від життєвих труднощів.
- 8. Моя дитина нерідко буває мені неприємна.
- + 9. Я завжди намагаюся чимось допомогти своїй дитині.
- 10. Коли я знущаюся зі своєї дитини – це приносить їй велику користь.
- 11. Я відчуваю прикрий стосовно своєї дитини.
- + 12. Я знаю, що моя дитина нічого не зможе добитися у своєму житті.
- 13. Я думаю, що над моєю дитиною потішаються.
- 14. Ті вчинки, які часто робить моя дитина заслуговують тільки на презирство.
- 15. Для свого віку моя дитина є трохи незрілою.
- + 16. Моя дитина дуже хоче мені насолити, тому спеціально поводить погано.
- 17. Моя дитина, як губка, вбирає в себе все погане.
- 18. Як би не старалася моя дитина, їй все одно важко навчитися хорошим манерам.
- + 19. Щоб дитина виросла порядною людиною – її слід тримати в жорстких рамках.
- 20. Мені подобається, коли друзі моєї дитини приходять до нас у гості.
- + 21. Я беру участь в іграх і справах своєї дитини.
- 22. До моєї дитини чіпляється все негативне та погане.
- 23. Моя дитина не доб'ється успіху в житті.
- 24. Коли в компанії знайомих говорять про дітей, мені трохи соромно, що моя дитина не така розумна і здібна, як мені б хотілося.
- + 25. Я шкодную свою дитину.
- 26. Якщо порівнювати мою дитину і її однолітків – вони здаються мені дорослішим і в поведінці, і в судженнях.
- + 27. Мені дуже подобається проводити вільний час з дитиною.
- 28. Я часто шкодную про те, що моя дитина росте і дорослішає, і з ніжністю згадую її маленькою.
- 29. Я часто ловлю себе на ворожому ставленні до своєї дитини.
- 30. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла всього того, чого мені не вдалося в житті.
- + 31. Не тільки діти мають пристосовуватись до батьків, а й батьки до дітей.
- + 32. Коли мене щось просить дитина – я завжди намагаюся виконати це.
- + 33. Коли приймаються якісь рішення – я завжди враховую думку дитини.
- + 34. Я дуже цікавлюся життям своєї дитини.
- + 35. У конфлікті з дитиною я часто можу визнати, що вона по-своєму права.
- 36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилятися.
- + 37. Я завжди зважаю на дитину.
- + 38. Я відчуваю до дитини дружні почуття.
- + 39. Основна причина капризів моєї дитини - егоїзм, упертість і лінощі.
- 40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
- 41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне і безтурботне дитинство.
- 42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна ні на що хороше.
- + 43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
- 44. Моя дитина може вивести з рівноваги кого завгодно.
- + 45. Я розумію засмучення своєї дитини.
- 46. Моя дитина часто дратує мене.
- 47. Виховання дитини - суцільне нервування.
- + 48. Суворі дисципліна в дитинстві розвиває сильний характер.
- 49. Я не довіряю своїй дитині.
- 50. За суворе виховання діти потім дякують.
- 51. Іноді мені здається, що я ненавиджу свою дитину.
- 52. У моїй дитині більше недоліків, ніж переваг.
- + 53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
- + 54. Моя дитина не в змозі що-небудь зробити самостійно, а якщо й зробить, то обов'язково не так.
- 55. Моя дитина виростає непристосованою до життя.
- 56. Моя дитина подобається мені такою, якою вона є.
- + 57. Я ретельно стежу за станом здоров'я моєї дитини.
- + 58. Часто я захоплююся своєю дитиною.
- + 59. Дитина не повинна мати секретів від батьків.
- 60. Я невисокої думки про здібності своєї дитини й не приховую цього від неї.
- 61. Дуже бажано, щоб дитина дружила з тими дітьми, які подобаються його батькам.

Шкала	Бали
1	10
2	7
3	2
4	5
5	2

Тест «Батьківське ставлення». Правильну відповідь позначте перед номером запитання знаком «+».

- +1. Я завжди співчуваю своїй дитині.
- 2. Мій обов'язок: знати все, що думає моя дитина.
- +3. Я ціную та поважаю свою дитину.
- 4. Мені здається, що моя дитина не дотримується норм поведінки.
- 5. Потрібно утримувати дитину від реальних проблем життя, якщо вони її травмують.
- +6. Я відчуваю до дитини почуття розташування.
- 7. На мою думку, хорошими батьками є ті – хто захищає дитину від життєвих труднощів.
- 8. Моя дитина нерідко буває мені неприємна.
- +9. Я завжди намагаюся чимось допомогти своїй дитині.
- 10. Коли я знущаюся зі своєї дитини – це приносить їй велику користь.
- 11. Я відчуваю прикрий та невдоволення стосовно своєї дитини.
- 12. Я знаю, що моя дитина нічого не зможе добитися у своєму житті.
- +13. Я думаю, що над мою дитиною потішаються.
- 14. Ті вчинки, які часто робить моя дитина заслуговують тільки на презирство.
- +15. Для свого віку моя дитина є трохи незрілою.
- 16. Моя дитина дуже хоче мені насолити, тому спеціально поводить погано.
- +17. Моя дитина, як губка, вбирає в себе все погане.
- 18. Як би не старалася моя дитина, їй все одно важко навчитися хорошим манерам.
- 19. Щоб дитина виростила порядною людиною – її слід тримати в жорстких рамках.
- 20. Мені подобається, коли друзі моєї дитини приходять до нас у гості.
- 21. Я беру участь в іграх і справах своєї дитини.
- +22. До моєї дитини чіпляється все негативне та погане.
- 23. Моя дитина не доб'ється успіху в житті.
- +24. Коли в компанії знайомих говорять про дітей, мені трохи соромно, що моя дитина не така розумна і здібна, як мені б хотілося.
- +25. Я шкодную свою дитину.
- +26. Якщо порівнювати мою дитину і її однолітків – вони здаються мені дорослішим і в поведінці, і в судженнях.
- +27. Мені дуже подобається проводити вільний час з дитиною.
- 28. Я часто шкодную про те, що моя дитина росте і дорослішає, і з ніжністю згадую її маленькою.
- 29. Я часто ловлю себе на ворожому ставленні до своєї дитини.
- 30. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла всього того, чого мені не вдалося в житті.
- +31. Не тільки діти мають пристосовуватись до батьків, а й батьки до дітей.
- +32. Коли мене щось просить дитина – я завжди намагаюся виконати це.
- 33. Коли приймаються якісь рішення – я завжди враховую думку дитини.
- +34. Я дуже цікавлюся життям своєї дитини.
- 35. У конфлікті з дитиною я часто можу визнати, що вона по-своєму права.
- 36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилятися.
- +37. Я завжди зважаю на дитину.
- +38. Я відчуваю до дитини дружні почуття.
- +39. Основна причина капризів моєї дитини - егоїзм, упертість і лінощі.
- +40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
- +41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне і безтурботне дитинство.
- +42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна ні на що хороше.
- 43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
- +44. Моя дитина може вивести з рівноваги кого завгодно.
- 45. Я розумію засмучення своєї дитини.
- +46. Моя дитина часто дратує мене.
- +47. Виховання дитини - суцільне нервування.
- +48. Суворі дисципліна в дитинстві розвиває сильний характер.
- 49. Я не довіряю своїй дитині.
- 50. За суворе виховання діти потім дякують.
- 51. Іноді мені здається, що я ненавиджу свою дитину.
- 52. У моїй дитині більше недоліків, ніж переваг.
- 53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
- 54. Моя дитина не в змозі що-небудь зробити самостійно, а якщо й зробить, то обов'язково не так.
- 55. Моя дитина виросте непристосованою до життя.
- +56. Моя дитина подобається мені такою, якою вона є.
- +57. Я ретельно стежу за станом здоров'я моєї дитини.
- 58. Часто я захоплююся своєю дитиною.
- +59. Дитина не повинна мати секретів від батьків.
- 60. Я невисокої думки про здібності своєї дитини й не приховую цього від неї.
- +61. Дуже бажано, щоб дитина дружила з тими дітьми, які подобаються його батькам.

Шкала	Бали
1	15
2	5
3	3
4	3
5	6

Тест «Батьківське ставлення». Правильну відповідь позначте перед номером запитання знаком «+».

- + 1. Я завжди співчуюю своїй дитині.
- + 2. Мій обов'язок: знати все, що думає моя дитина.
- + 3. Я ціную та поважаю свою дитину.
- 4. Мені здається, що моя дитина не дотримується норм поведінки.
- 5. Потрібно утримувати дитину від реальних проблем життя, якщо вони її травмують.
- + 6. Я відчуваю до дитини почуття розташування.
- 7. На мою думку, хорошими батьками є ті – хто захищає дитину від життєвих труднощів.
- 8. Моя дитина нерідко буває мені неприємна.
- + 9. Я завжди намагаюся чимось допомогти своїй дитині.
- 10. Коли я знущаюся зі своєї дитини – це приносить їй велику користь.
- 11. Я відчуваю прикрість та невдоволення стосовно своєї дитини.
- 12. Я знаю, що моя дитина нічого не зможе добитися у своєму житті.
- + 13. Я думаю, що над моєю дитиною потішаються.
- 14. Ті вчинки, які часто робить моя дитина заслуговують тільки на презирство.
- 15. Для свого віку моя дитина є трохи незрілою.
- 16. Моя дитина дуже хоче мені насолити, тому спеціально поводить себе погано.
- 17. Моя дитина, як губка, вбирає в себе все погане.
- 18. Як би не старалася моя дитина, їй все одно важко навчитися хорошим манерам.
- 19. Щоб дитина виросла порядною людиною – її слід тримати в жорстких рамках.
- + 20. Мені подобається, коли друзі моєї дитини приходять до нас у гості.
- 21. Я беру участь в іграх і справах своєї дитини.
- 22. До моєї дитини чіпляється все негативне та погане.
- 23. Моя дитина не доб'ється успіху в житті.
- 24. Коли в компанії знайомих говорять про дітей, мені трохи соромно, що моя дитина не така розумна і здібна, як мені б хотілося.
- + 25. Я шкодную свою дитину.
- 26. Якщо порівнювати мою дитину і її однолітків – вони здаються мені дорослішим і в поведінці, і в судженнях.
- + 27. Мені дуже подобається проводити вільний час з дитиною.
- + 28. Я часто шкодную про те, що моя дитина росте і дорослішає, і з ніжністю згадую її маленькою.
- 29. Я часто ловлю себе на ворожому ставленні до своєї дитини.
- + 30. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла всього того, чого мені не вдалося в житті.
- + 31. Не тільки діти мають пристосовуватись до батьків, а й батьки до дітей.
- + 32. Коли мене щось просить дитина – я завжди намагаюся виконати це.
- + 33. Коли приймаються якісь рішення – я завжди враховую думку дитини.
- + 34. Я дуже цікавлюся життям своєї дитини.
- + 35. У конфлікті з дитиною я часто можу визнати, що вона по-своєму права.
- 36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилитися.
- + 37. Я завжди зважаю на дитину.
- + 38. Я відчуваю до дитини дружні почуття.
- + 39. Основна причина капризів моєї дитини - егоїзм, упертість і лінощі.
- 40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
- 41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне і безтурботне дитинство.
- 42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна ні на що хороше.
- 43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
- 44. Моя дитина може вивести з рівноваги кого завгодно.
- + 45. Я розумію засмучення своєї дитини.
- 46. Моя дитина часто дратує мене.
- 47. Виховання дитини - суцільне нервування.
- + 48. Суворі дисципліна в дитинстві розвиває сильний характер.
- 49. Я не довіряю своїй дитині.
- 50. За суворе виховання діти потім дякують.
- 51. Іноді мені здається, що я ненавиджу свою дитину.
- 52. У моїй дитині більше недоліків, ніж переваг.
- 53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
- 54. Моя дитина не в змозі що-небудь зробити самостійно, а якщо й зробить, то обов'язково не так.
- 55. Моя дитина виросте непристосованою до життя.
- + 56. Моя дитина подобається мені такою, якою вона є.
- + 57. Я ретельно стежу за станом здоров'я моєї дитини.
- 58. Часто я захоплююся своєю дитиною.
- 59. Дитина не повинна мати секретів від батьків.
- 60. Я невисокої думки про здібності своєї дитини й не приховую цього від неї.
- 61. Дуже бажано, щоб дитина дружила з тими дітьми, які подобаються його батькам.

Шкала	Бали
1	8
2	6
3	4
4	4
5	3

Тест «Батьківське ставлення». Правильну відповідь позначте перед номером запитання знаком «+».

- + 1. Я завжди співчуваю своїй дитині.
- + 2. Мій обов'язок: знати все, що думає моя дитина.
- + 3. Я ціную та поважаю свою дитину.
- 4. Мені здається, що моя дитина не дотримується норм поведінки.
- + 5. Потрібно утримувати дитину від реальних проблем життя, якщо вони її травмують.
- + 6. Я відчуваю до дитини почуття розташування.
- + 7. На мою думку, хорошими батьками є ті – хто захищає дитину від життєвих труднощів.
- 8. Моя дитина нерідко буває мені неприємна.
- + 9. Я завжди намагаюся чимось допомогти своїй дитині.
- 10. Коли я знушаюся зі своєї дитини – це приносить їй велику користь.
- 11. Я відчуваю прикрість та невдоволення стосовно своєї дитини.
- + 12. Я знаю, що моя дитина нічого не зможе добитися у своєму житті.
- 13. Я думаю, що над моєю дитиною потішаються.
- 14. Ті вчинки, які часто робить моя дитина заслуговують тільки на презирство.
- 15. Для свого віку моя дитина є трохи незрілою.
- + 16. Моя дитина дуже хоче мені насолити, тому спеціально поводить погано.
- + 17. Моя дитина, як губка, вбирає в себе все погане.
- + 18. Як би не старалася моя дитина, їй все одно важко навчитися хорошим манерам.
- + 19. Щоб дитина виросла порядною людиною – її слід тримати в жорстких рамках.
- 20. Мені подобається, коли друзі моєї дитини приходять до нас у гості.
- 21. Я беру участь в іграх і справах своєї дитини.
- 22. До моєї дитини чіпляється все негативне та погане.
- + 23. Моя дитина не доб'ється успіху в житті.
- + 24. Коли в компанії знайомих говорять про дітей, мені трохи соромно, що моя дитина не така розумна і здібна, як мені б хотілося.
- 25. Я шкодую свою дитину.
- + 26. Якщо порівнювати мою дитину і її однолітків – вони здаються мені дорослішим і в поведінці, і в судженнях.
- 27. Мені дуже подобається проводити вільний час з дитиною.
- 28. Я часто шкодую про те, що моя дитина росте і дорослішає, і з ніжністю згадую її маленькою.
- 29. Я часто ловлю себе на ворожому ставленні до своєї дитини.
- + 30. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла всього того, чого мені не вдалося в житті.
- + 31. Не тільки діти мають пристосовуватись до батьків, а й батьки до дітей.
- + 32. Коли мене щось просить дитина – я завжди намагаюся виконати це.
- 33. Коли приймаються якісь рішення – я завжди враховую думку дитини.
- 34. Я дуже цікавлюся життям своєї дитини.
- 35. У конфлікті з дитиною я часто можу визнати, що вона по-своєму права.
- 36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилятися.
- + 37. Я завжди зважаю на дитину.
- + 38. Я відчуваю до дитини дружні почуття.
- + 39. Основна причина капризів моєї дитини - егоїзм, упертість і лінощі.
- + 40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
- + 41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне і безтурботне дитинство.
- + 42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна ні на що хороше.
- + 43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
- + 44. Моя дитина може вивести з рівноваги кого завгодно.
- + 45. Я розумію засмучення своєї дитини.
- + 46. Моя дитина часто дратує мене.
- + 47. Виховання дитини - суцільне нервування.
- + 48. Суворі дисципліна в дитинстві розвиває сильний характер.
- + 49. Я не довіряю своїй дитині.
- + 50. За суворе виховання діти потім дякують.
- 51. Іноді мені здається, що я ненавиджу свою дитину.
- 52. У моїй дитині більше недоліків, ніж переваг.
- + 53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
- 54. Моя дитина не в змозі що-небудь зробити самостійно, а якщо й зробить, то обов'язково не так.
- 55. Моя дитина виросте непристосованою до життя.
- 56. Моя дитина подобається мені такою, якою вона є.
- + 57. Я ретельно стежу за станом здоров'я моєї дитини.
- 58. Часто я захоплююся своєю дитиною.
- + 59. Дитина не повинна мати секретів від батьків.
- 60. Я невисокої думки про здібності своєї дитини й не приховую цього від неї.
- 61. Дуже бажано, щоб дитина дружила з тими дітьми, які подобаються його батькам.

№	Бали
1	18
2	3
3	5
4	7
5	2

Тест «Батьківське ставлення». Правильну відповідь позначте перед номером запитання знаком «+».

- 1. Я завжди співчуваю своїй дитині.
- +2. Мій обов'язок: знати все, що думає моя дитина.
- +3. Я ціную та поважаю свою дитину.
- +4. Мені здається, що моя дитина не дотримується норм поведінки.
- +5. Потрібно утримувати дитину від реальних проблем життя, якщо вони її травмують.
- 6. Я відчуваю до дитини почуття розташування.
- 7. На мою думку, хорошими батьками є ті – хто захищає дитину від життєвих труднощів.
- 8. Моя дитина нерідко буває мені неприємна.
- +9. Я завжди намагаюся чимось допомогти своїй дитині.
- 10. Коли я змушуся зі своєї дитини – це приносить їй велику користь.
- 11. Я відчуваю прикрість та невдоволення стосовно своєї дитини.
12. Я знаю, що моя дитина нічого не зможе добитися у своєму житті.
- +13. Я думаю, що над моєю дитиною потішаються.
- 14. Ті вчинки, які часто робить моя дитина заслуговують тільки на презирство.
- 15. Для свого віку моя дитина є трохи незрілою.
- +16. Моя дитина дуже хоче мені насолити, тому спеціально поводить себе погано.
- +17. Моя дитина, як губка, вбирає в себе все погане.
- 18. Як би не старалася моя дитина, їй все одно важко навчитися хорошим манерам.
- +19. Щоб дитина виросла порядною людиною – її слід тримати в жорстких рамках.
- 20. Мені подобається, коли друзі моєї дитини приходять до нас у гості.
- 21. Я беру участь в іграх і справах своєї дитини.
- +22. До моєї дитини чіпляється все негативне та погане.
- 23. Моя дитина не доб'ється успіху в житті.
- +24. Коли в компанії знайомих говорять про дітей, мені трохи соромно, що моя дитина не така розумна і здібна, як мені б хотілося.
- 25. Я шкодую свою дитину.
- +26. Якщо порівнювати мою дитину і її однолітків – вони здаються мені дорослішим і в поведінці, і в судженнях.
- 27. Мені дуже подобається проводити вільний час з дитиною.
- 28. Я часто шкодую про те, що моя дитина росте і дорослішає, і з ніжністю згадую її маленькою.
- 29. Я часто ловлю себе на ворожому ставленні до своєї дитини.
- +30. Я мрію про те, щоб моя дитина досягла всього того, чого мені не вдалося в житті.
- +31. Не тільки діти мають пристосовуватись до батьків, а й батьки до дітей.
- +32. Коли мене щось просить дитина – я завжди намагаюся виконати це.
- 33. Коли приймаються якісь рішення – я завжди враховую думку дитини.
- +34. Я дуже цікавлюся життям своєї дитини.
- 35. У конфлікті з дитиною я часто можу визнати, що вона по-своєму права.
- 36. Діти рано дізнаються, що батьки можуть помилятися.
- +37. Я завжди зважаю на дитину.
- +38. Я відчуваю до дитини дружні почуття.
- +39. Основна причина капризів моєї дитини - егоїзм, упертість і лінощі.
- +40. Неможливо нормально відпочити, якщо проводити відпустку з дитиною.
- +41. Найголовніше, щоб у дитини було спокійне і безтурботне дитинство.
- +42. Іноді мені здається, що моя дитина не здатна ні на що хороше.
- 43. Я поділяю захоплення своєї дитини.
- +44. Моя дитина може вивести з рівноваги кого завгодно.
- 45. Я розумію засмучення своєї дитини.
- +46. Моя дитина часто дратує мене.
- +47. Виховання дитини - суцільне нервування.
- +48. Суворі дисципліна в дитинстві розвиває сильний характер.
- 49. Я не довіряю своїй дитині.
- 50. За суворе виховання діти потім дякують.
- 51. Іноді мені здається, що я ненавиджу свою дитину.
- +52. У моєї дитини більше недоліків, ніж переваг.
- 53. Я поділяю інтереси своєї дитини.
- +54. Моя дитина не в змозі що-небудь зробити самостійно, а якщо й зробить, то обов'язково не так.
- 55. Моя дитина виросте непристосованою до життя.
- 56. Моя дитина подобається мені такою, якою вона є.
- +57. Я ретельно стежу за станом здоров'я моєї дитини.
- 58. Часто я захоплююся своєю дитиною.
- +59. Дитина не повинна мати секретів від батьків.
- 60. Я невисокої думки про здібності своєї дитини й не приховую цього від неї.
- 61. Дуже бажано, щоб дитина дружила з тими дітьми, які подобаються його батькам.

Шкала	Бали
1	14
2	3
3	3
4	5
5	5

Опитуваний	Шкала	Бали	Шкала	Бали	Шкала	Бали	Шкала	Бали	Шкала	Бали
1	1	11	2	6	3	2	4	2	5	1
2	1	10	2	7	3	2	4	7	5	2
3	1	15	2	5	3	3	4	5	5	6
4	1	8	2	6	3	4	4	6	5	3
5	1	18	2	3	3	5	4	2	5	2
6	1	14	2	14	3	3	4	3	5	5

Рис. 1. Результати

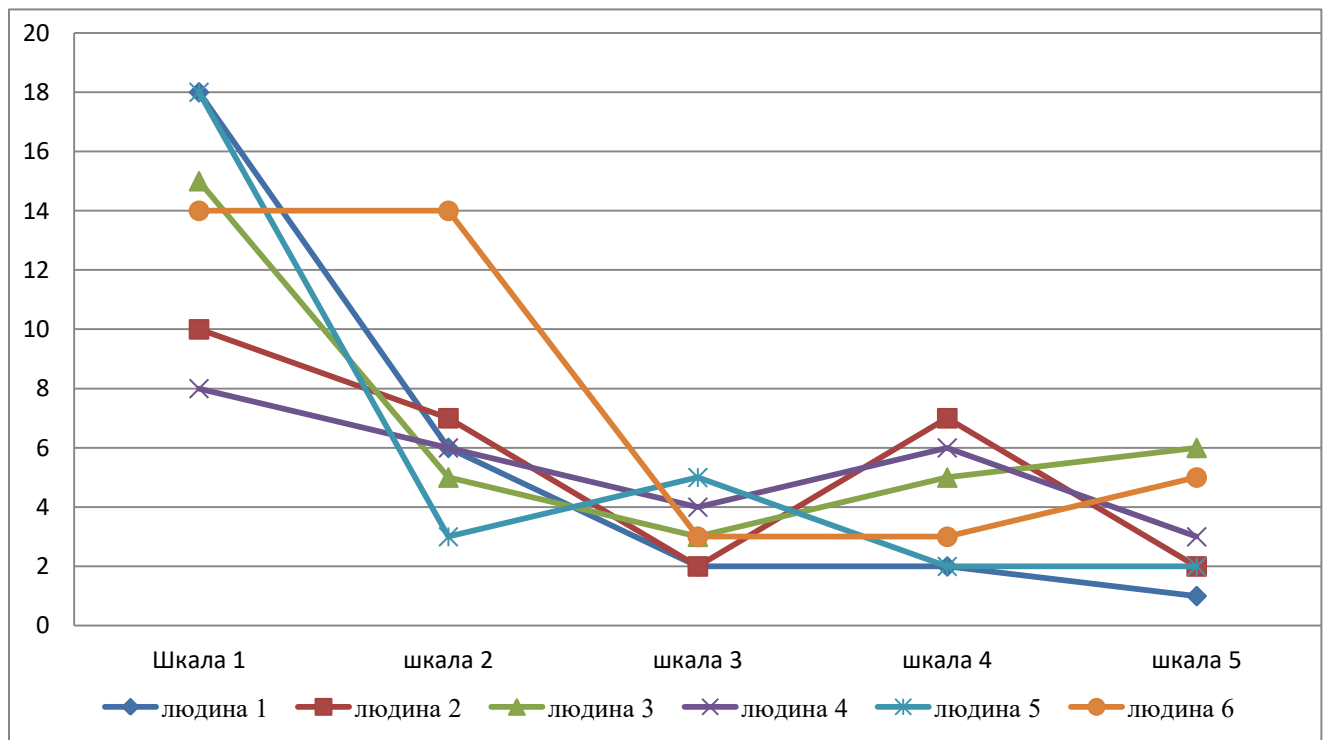

Рис. 2. Відмінності

Щоб підтвердити існуючу проблему конфлікту між батьками та дітьми я опитала 6 жінок-матерів, у яких діти одного віку (16 років). Я подала загальні результати на рисунку №1. На рисунку №2 я зобразила графік, щоб прослідкувати чи по-різному батьки поведуться у одних і тих самих ситуаціях. Отже, можна побачити, що кожна мама по-іншому бачить і реагує на певну ситуацію; по-іншому ставиться до своєї дитини, і проблема, все ж таки, на превеликий жаль, існує.